

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

THE MACROECONOMIC ASPECT OF UKRAINE'S POST-WAR RECOVERY

УДК 338.27:330.31(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-31>

Вдовічен А.А.

д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту,
маркетингу і міжнародної логістики,
Чернівецький торговельно-
економічний інститут
Державного торговельно-
економічного університету

Вдовічена О.Г.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
маркетингу і міжнародної логістики,
Чернівецький торговельно-
економічний інститут
Державного торговельно-
економічного університету

Vdovichen Anatolii

Chernivtsi Institute
of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics

Vdovichena Olha

Chernivtsi Institute
of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics

Стаття розглядає перспективи та виклики, які виникають у контексті післявоєнного функціонування та розвитку України. В ході проведення дослідження було виявлено проблему значної залежності української економіки від імпорту, що призводить до ряду проблем, таких як зростання дефіциту торговельного балансу та підвищення ризиків для макроекономічної стабільності. Тому відзначається важливість швидкого відновлення реального сектору економіки, а також необхідність залучення додаткового капіталу та працездатної робочої сили для реалізації проєктів, спрямованих на створення нової доданої вартості. Урядом України вже зроблено певні кроки у напрямку розвитку економіки, зокрема, співпраця з міжнародними партнерами та організаціями, спрямована на створення передумов для довгострокового економічного зростання та модернізації. Проте досі є потреба у швидкому відновленні функціонування енергетичної інфраструктури для покращення макроекономічної ситуації в країні. Визначено, що наразі Україна має активно співпрацювати з міжнародними партнерами та організаціями для отримання фінансової підтримки, технічної допомоги та розвитку торговельних відносин. Крім того, уряд повинен активно реалізовувати реформи, спрямовані на поліпшення бізнес-клімату, забезпечення правової стабільності та боротьбу з корупцією, щоб залучити інвестиції та підтримати розвиток бізнесу.

Ключові слова: економічне відновлення, макроекономічна стабільність, фінансова підтримка, бюджетний дефіцит, інфляційні процеси, реальний сектор економіки.

The article examines the prospects and challenges that arise in the context of Ukraine's post-war functioning and development. The study revealed the problem of the significant dependence of the Ukrainian economy on imports, which leads to a number of problems, such as a growing trade deficit and increased risks to macroeconomic stability. Therefore, the importance of a rapid recovery of the real sector of the economy is noted, as is the need to attract additional capital and able-bodied labor to implement projects aimed at creating new added value. The Ukrainian government has already taken some steps towards economic development, including cooperation with international partners and organizations aimed at creating the preconditions for long-term economic growth and modernization. However, there is still a need to quickly restore the functioning of the energy infrastructure to improve the macroeconomic situation in the country. It was determined that Ukraine should now actively cooperate with international partners and organizations to receive financial support, technical assistance and develop trade relations. In addition, the government should actively implement reforms aimed at improving the business climate, ensuring legal stability, and fighting corruption to attract investment and support business development. It is emphasized that in the context of Ukraine's post-war recovery, the macroeconomic aspect includes the urgent need to implement economic development strategies in the fields of production efficiency and GDP growth. It is noted that an important stage is the restoration of energy infrastructure, which contributes to the improvement of the macroeconomic situation in the country. It is also important to implement economic development strategies and increase GDP, which requires reforms and stabilization of the domestic political situation. It is concluded that the successful recovery of Ukraine's economy after the war depends on a set of measures aimed at supporting the development of the real sector and reducing dependence on external factors.

Key words: economic recovery, macroeconomic stability, financial support, budget deficit, inflationary processes, real sector of the economy.

Постановка проблеми. У повоєнний період макроекономічне відновлення стає невід'ємною складовою реконструкції та стабілізації країни, зокрема для України, яка досі перебуває у стані тривалої війни. У такому контексті однією з важливих проблем є значна залежність від імпорту, що призводить до дисбалансу торговельного балансу та загрожує макроекономічній стабільності. Зменшення обсягів експорту порівняно з імпортом викликає зниження валютних резервів країни, зростання внутрішнього дефіциту та ризику фінансових криз.

Додатковою складністю є необхідність відновлення соціальних структур, інфраструктури та економічного потенціалу країни, що вимагатиме ще більш значних інвестицій та ресурсів. Процес відновлення економіки після війни передбачає не лише відновлення первинного та вторинного секторів господарства, але й впровадження сучасних технологій, створення нових робочих місць та сприяння інноваційному розвитку.

В ході вирішення цих проблем особливу роль відіграє врегулювання політичної та економічної ситуації в країні, а також міжнародна співпраця та підтримка від міжнародних партнерів. Важливою є також активна підтримка від уряду та розвиток ефективної стратегії економічного відновлення, спрямованої на стимулювання внутрішнього виробництва, розвиток експортної діяльності та створення сприятливих умов для інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Макроекономічний аспект повоєнного відновлення України став предметом дослідження таких визначних науковців, як Т. Єфименко [1], І. Хмарська, К. Кучерява, І. Клімова [2] та М. Скрипниченко [3]. Кожен з цих дослідників приніс унікальний вклад у розуміння складних економічних проблем, які виникають у зв'язку з військовим конфліктом та потребою відновлення економіки України після війни. Наприклад, Т. Єфименко зосереджувалася на аналізі сучасних реалій статусу країни як кандидата на вступ до Європейського Союзу

та необхідності змін у фінансовому управлінні. Вона розглянула перспективи та особливості післявоєнного відновлення України в контексті глобальних турбулентностей у світовому економічному просторі.

Роботу І. Хмарської, К. Кучерявої та І. Клімової зосереджено на впливі війни на соціальні та економічні процеси в Україні, а також на необхідності реформування та стабілізації економіки для подальшого відновлення. Вчені звернули увагу на важливі виклики, такі як зниження зайнятості, недостатність ефективних механізмів управління монетарною та фіскальною політикою під час війни та загрози макроекономічної нестабільності. Крім того, М. Скрипниченко вивчила історичний досвід повоєнного відновлення економік таких країн, як Німеччина, Японія, Ізраїль, та висвітлила важливість нагромадження основного капіталу для економічного зростання. Вона використала аналіз взаємозв'язків між ВВП, нагромадженням капіталу та інфляцією для розуміння та прогнозування перспектив відновлення економіки України після війни.

Метою статті передбачено висвітлити особливості повоєнного відновлення України з погляду макроекономічного аспекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні Україна, як і свого часу багато інших країн, стикається з викликами повоєнного відновлення після конфліктів та воєнних дій. Після завершення воєнних подій, макроекономічне відновлення стає важливою складовою процесу відновлення країни та її економіки. Відновлення економічного потенціалу, соціальних структур і інфраструктури є не лише необхідними для стабільності країни, але й важливими для забезпечення майбутнього економічного розвитку та підвищення рівня життя населення.

Післявоєнне функціонування та розвиток України відрізняються своєю особливістю, адже держава змогла забезпечити подальшу діяльність усіх державних інституцій, таких як уряд, парламент, правоохоронні органи тощо, що продовжують працювати для забезпечення функціонування країни та підтримки громадян, що відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку країни. Однак, одним із головних викликів для української економіки залишається її значна залежність від імпорту. Така залежність призводить до ряду проблем, включаючи зростання дефіциту торговельного балансу та підвищення ризиків для макроекономічної стабільності. Наприклад, відповідно до даних на 2022 рік, дохід від експорту зменшився на 40%, в той час, як дохід від імпорту зменшився лише на 20%, що призвело до зростання від'ємного зовнішньоторговельного сальдо до рівня 20% ВВП. Така ситуація вимагає уваги та комплексних заходів для забезпечення стабільності та сталого розвитку економіки [4].

Крім того, за два роки активних бойових дій було зруйновано велику кількість критичної інфраструктури, тому у такому контексті відбудова економіки має постійний попит на товари та послуги інвестиційного спрямування. Варто зазначити, що такий рівень попиту не може забезпечуватися повною мірою лише українськими внутрішніми виробниками. Таким чином, внутрішній попит на відновлення критичної інфраструктури та економіки задовольняється, ґрунтуючись певним чином на імпорті, що сприятиме підвищенню рівня девальваційного тиску на національну валюту. Тому наразі економіка України потребує впровадження масштабної політики, яка включатиме створення робочих місць за підтримки міжнародної спільноти, що не тільки стимулюватиме розвиток економіки країни, а й посприє її подальшому повоєнному відновленню. Отже, варто звернути увагу на залучення зовнішніх фінансових ресурсів, що є одним із чинників економічного зростання та реформування економіки країни в умовах воєнного стану (рис. 1).

Попри зниження надходжень іноземної фінансової допомоги, держава відновила свої видатки до стандартного рівня, що призвело до зростання дефіциту бюджету та потреби у фінансуванні. Однак, варто відзначити, що частка покриття потреби у фінансуванні шляхом коштів іноземної допомоги наразі становить лише 19%, що є найнижчим показником від початку повномасштабного вторгнення. Така ситуація обумовлює необхідність подальшого вдосконалення фінансової стратегії та залучення додаткових джерел фінансування для забезпечення стабільності економічного розвитку країни.

Виходячи з політичної ситуації в країні, для економіки України у контексті забезпечення макроекономічної стабільності важливим є відновлення реального сектору національної економіки, тому необхідно залучити додатковий капітал, що має поєднуватись з працездатністю населення та наявною робочою силою в ході реалізації проєктів створення нової доданої вартості. Варто зауважити, що ряд заходів у такому напрямку вже було реалізовано. Наприклад, співпраця з міжнародними країнами та окремими установами, що орієнтується на створення передумов для довгострокового економічного зростання задля швидкої та якісної повоєнної модернізації економіки України та її подальшої інтеграції до Європейського Союзу [6].

Активізація залучення кредитних ресурсів в економіку України також має вагоме значення у процесі забезпечення макроекономічної стабілізації. Цей підхід може не тільки полегшити процес повоєнного відновлення країни, а й посилити дієвість держаної політики, а також її вплив на макроекономічну динаміку. У такому контексті

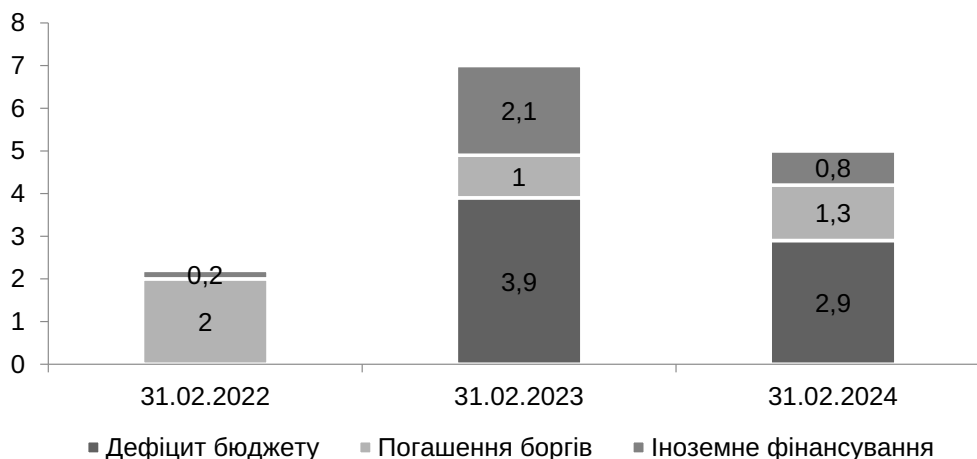

Рис. 1. Динаміка іноземної фінансової підтримки України, млрд грн

Джерело: складено авторами на основі [5]

необхідним є створення нових робочих місць шляхом підвищення рівня ефективності заходів, а також налагодження механізмів захисту інвестицій від ризиків, що спричинені, перш за все, бойовими діями на основі залучення внутрішніх ресурсів і можливостей міжнародної співпраці.

В період війни макроекономічній стабілізації України сприяли першочергово відновлення енергетичної інфраструктури, а також надання фінансової допомоги та кредитів за мінімальною ставкою міжнародними установами. Отже, швидке відновлення енергетичної інфраструктури після тривалих атак з боку росії є першочерговим завданням уряду задля покращення макроекономічної ситуації в країні. У порівнянні з кризовим 2022 роком у 2023 році, за винятком ситуативних дисбалансів, не спостерігається істотного дефіциту електроенергії, що свідчить про підвищення рівня витривалості енергетичного сектору до російських атак та оперативне усунення їхніх наслідків [7]. Стабілізація ситуації в енергетичному секторі позитивно впливає на сповільнення темпів інфляції, завдяки не лише відновленню інфраструктури, але й забезпеченню достатньої пропозиції пального на внутрішньому ринку. Також передбачається послаблення інфляційного тиску внаслідок зниження цін на енергоносії на світових ринках. Така макроекономічна ситуація, зокрема, пояснюється тим, що міжнародна підтримка залишається одним з важливих чинників фінансування державного бюджету. Зокрема у 2023 році обсяг міжнародного фінансування економіки України перевищив 53 млрд дол. США, на тлі чого зростання видатків державного бюджету стимулювали як загалом економічну активність, так і споживання домашніх господарств [8].

У контексті повоєнного відновлення України макроекономічний аспект включає потребу реалізації стратегій економічного розвитку у сфері

ефективності виробництва та збільшення ВВП. Динаміка зміни ВВП відображає не лише економічні тенденції, але й ефективність виробництва та загальну економічну активність (рис. 2). Водночас стабільне зростання цього показника свідчить про відновлення економічної активності та виробництва, а також збільшення внутрішнього споживання.

Згідно з аналізом динаміки зміни ВВП України було виявлено тенденцію до коливань протягом зазначеного періоду, проте зрушення відбувало саме у позитивному напрямку. Так, у 2022 році спостерігалася негативна динаміка зміни ВВП на рівні -29,1%, що свідчить про значний вплив війни, політичної та економічної кризи на спад економічної активності. Однак надалі відбулося поступове покращення ситуації, адже у 2023 році відбулося збільшення ВВП на 2%, а також прогнозується, що реальний ВВП у 2024 році становитиме 4,3% [4]. Варто відзначити, що наразі аграрний сектор є основним джерелом ВВП, що підтверджується значними частками в доданій вартості сільського господарства порівняно з іншими секторами економіки країни. Наприклад, у 2022 році сільське господарство забезпечило 8,22% доданої вартості, що перевищує показники інших секторів. Такі дані свідчать про важливість аграрного сектору у формуванні економічної динаміки країни [9].

Для формування повноцінного та ефективного плану розвитку та повоєнного відновлення України необхідно також розвивати малий та середній бізнес, адже цей сектор відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого економічного зростання. Також він забезпечує високий рівень зайнятості, що, як вже було зазначено, впливає на залучення додаткового капіталу та сприяє створенню нової доданої вартості. Тому формування макроекономічних заходів, спрямованих на підтримку та розвиток сектору малого та середнього бізнесу,

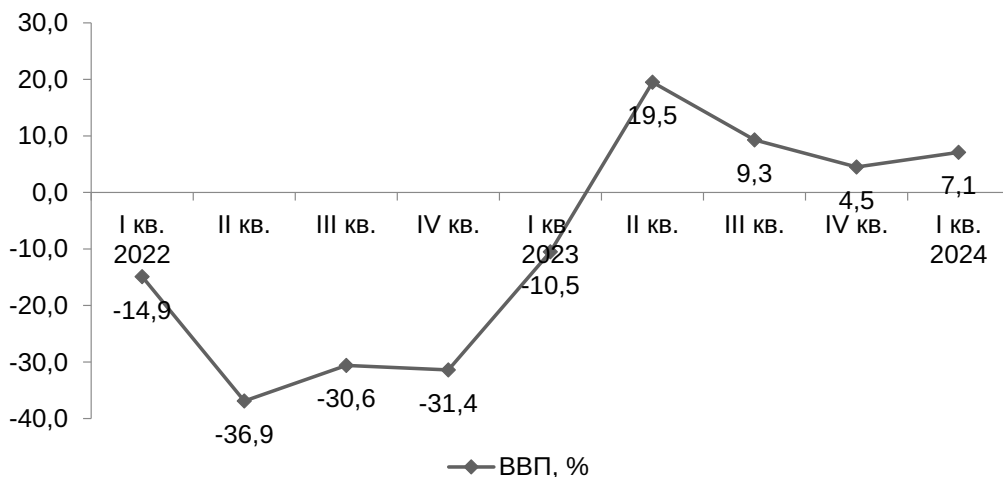

Рис. 2. Динаміка зміни ВВП

Джерело: складено авторами на основі [5]

вимагає детального аналізу поточних перешкод та проблем.

У сучасній економічній науці вивчається широкий спектр показників та чинників, які впливають на розвиток бізнесу та економіки в цілому. Одним із важливих аспектів, що привертає увагу, є очікування підприємців, які можуть відображати загальну кон'юнктуру та перспективи економічного зростання. Індекс очікувань ділової активності є одним зі способів вимірювання ставлення бізнесу до майбутнього розвитку економіки (рис. 3). Зокрема, його покращення вказує на те, що підприємці починають більше вірити у позитивний розвиток ситуації та можливість отримання прибутку у перспективі.

Зміни в тенденціях індексу очікувань ділової активності варто розуміти з погляду впливу різних

макроекономічних чинників, наприклад, врегулювання політичної та економічної ситуації, нові реформи та ініціативи, а також зміни в зовнішньому середовищі. З одного боку, стабілізація внутрішньополітичної ситуації та здійснення реформ можуть надалі сприяти підвищенню довіри бізнесу до урядових дій та забезпечити більш прозору та прогнозовану економічну ситуацію. З іншого боку, зовнішні чинники, такі як стабільність світових ринків або нові міжнародні угоди, створюють додаткові можливості для вітчизняного експорту та розвитку бізнесу.

Таким чином, макроекономічний аспект повенного відновлення сектору малого та середнього бізнесу полягає, перш за все, у створенні сприятливого бізнес-середовища, що включає зменшення адміністративних бар'єрів, спрощення

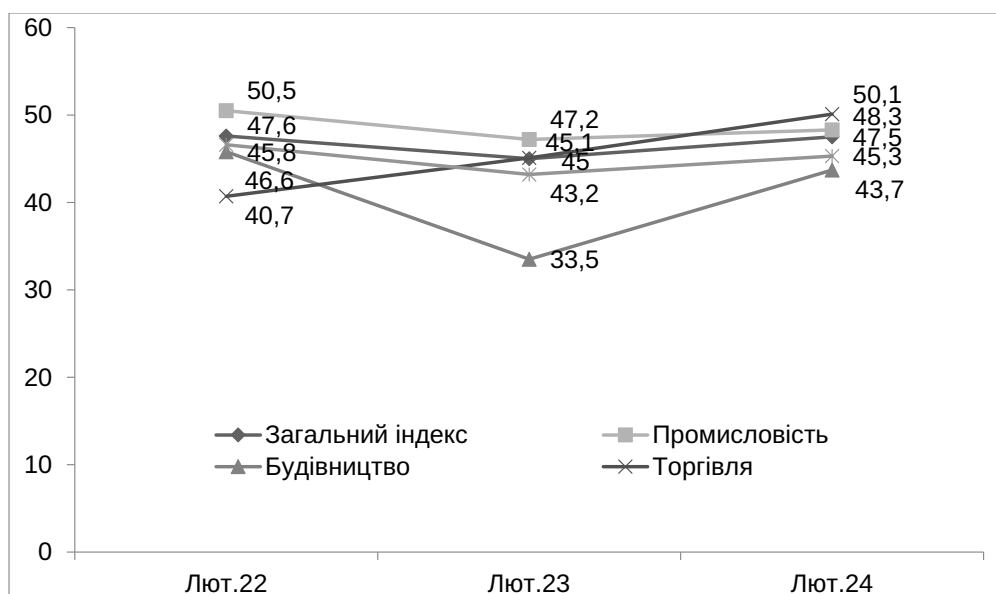

Рис. 3. Індекс очікувань ділової активності у 2022–2024 рр.

Джерело: складено авторами на основі [5]

бюрократичних процедур та надання доступу до електронних сервісів для реєстрації бізнесу. Ініціативи, такі як програма цифрової трансформації та Дія.Бізнес, вже частково впроваджуються для досягнення цієї мети. Важливим є й надання можливості отримання доступних кредитів та цільових субсидій малим та середнім підприємствам, що включає створення спеціальних фондів або програм, що спрямовані на підтримку підприємництва та інноваційних проєктів [10].

Також для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу та підвищення їхнього рівня конкурентоспроможності потрібно розробити цільові програми бізнес-освіти та навчання у сфері підприємництва. Крім того, варто виокремити такі заходи як зменшення фіскального тиску, скорочення обов'язкових платежів та забезпечення доступності малих та середніх підприємств до системи державних закупівель через спрощення процедур участі та створення спеціальних програм для цих підприємств, адже практична реалізація цих заходів може значно поліпшити стан сектору малого та середнього бізнесу в Україні та сприяти стійкому економічному повоєнному відновленню країни.

Висновки. Макроекономічний аспект повоєнного відновлення України включає ряд складних викликів та завдань. Однією з важливих проблем є значна залежність від імпорту, що призводить до дефіциту торговельного балансу та загрози макроекономічної стабільності. Проте, уряд України приймає ряд заходів для забезпечення економічного відновлення, зокрема, співпрацює з міжнародними партнерами та здійснює ініціативи щодо створення передумов для довгострокового економічного зростання та інтеграції до Європейського Союзу. Важливим етапом є відновлення енергетичної інфраструктури, яке сприяє покращенню макроекономічної ситуації в країні. Також, важливою є реалізація стратегій економічного розвитку та збільшення ВВП, що вимагає реформ та стабілізації внутрішньополітичної ситуації. У цілому, успішне відновлення економіки України після війни залежить від комплексу заходів, спрямованих на підтримку розвитку реального сектору та зменшення залежності від зовнішніх чинників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єфименко Т.І. Управління державними фінансами в період воєнного стану та повоєнної відбудови України: науковий супровід трансформацій. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 7–25.
2. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
3. Скрипниченко М.І. Макроекономічні оцінки та прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43.

4. Інфляційний звіт: Квітень 2023 року. Національний банк України, 2023. С. 1–49. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q2.pdf?v=4

5. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії, 2024. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>

6. Штань М.В. Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62>

7. Собенко Н. Рівень споживання електрики зменшується, дефіцит не прогнозується. Інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення», 2024. URL: <https://suspipline.media/705724-riven-spozivanna-elektroenergi-zmensuettsa-deficit-ne-prognozuetsa-ukrenergo/>

8. Кіреєв М. Скільки та від кого Україна отримала допомоги в 2023 році. Файнэнс.юа, 2024. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/dopomoga-ukraini-2023>

9. Шпикуляк О., Ксенофонтowa К., Грищенко О. Макроекономічна динаміка розвитку аграрного сектору економіки України: аспекти ролі підприємництва. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 8(08). С. 248–255.

10. Ключковська В.О., Ключковський О.В., Трегубов О.С. Макроекономічні аспекти відновлення функціонування малого та середнього бізнесу в контексті повоєнної відбудови національної економіки України. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1(49). С. 89–98.

REFERENCES:

1. Yefymenko, T.I. (2023). Upravlinnia derzhavnymy finansamy v period voiennoho stanu ta povoiennoi vidbudovy Ukrainy: naukovyi suprovit transformatsii [Public finance management during martial law and post-war reconstruction of Ukraine: scientific support of transformations]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 1, 7–25 [in Ukrainian]
2. Khmarska, I., Kucheriava, K., Klimova, I. (2022). Osoblyvosti pisliavoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Features of the post-war economic recovery of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31> [in Ukrainian]
3. Skrypnychenko, M. I. (2022). Makroekonomichni otsinky ta prohnozy povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Macroeconomic estimates and forecasts of the post-war economic recovery of Ukraine]. *Ekonomichna teoriia – Economic theory*, 2, 29–43 [in Ukrainian]
4. Natsionalnyi bank Ukrainy (2023). Infliatsiynyi zvit: Kviten 2023 roku [Inflation report: April 2023], 1–49. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q2.pdf?v=4 [in Ukrainian]
5. Samoiliuk, M. (2024). Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Tracker of the Ukrainian economy during the war]. Tsentralna ekonomichna stratehiia. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> [in Ukrainian]
6. Shtan, M.V. (2023). Ekonomichna polityka stymulivannia povoiennoho vidnovlennia [Economic policy

of stimulating post-war recovery]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62> [in Ukrainian]

7. Sobenko, N. (2024). Riven spozhyvannia elektryky zmenshuietsia, defitsyt ne prohnozuietsia [The level of electricity consumption is decreasing, no deficit is predicted]. *Informatsiine internet-vydannia «Suspilne Movlennia»*, 2024. URL: <https://suspilne.media/705724-riven-spozivanna-elektriki-zmensuet-sa-deficit-ne-proghnozuetsa-ukrenergo/> [in Ukrainian]

8. Kirieiev, M. (2024). Skilky ta vid koho Ukraina otrymala dopomohy v 2023 rotsi [How much and from whom Ukraine received aid in 2023]. *Fainens.iaa*. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/dopomoga-ukraini-2023> [in Ukrainian]

9. Shpykuliak, O., Ksenofontova, K., Hryshchenko, O. (2023). Makroekonomichna dynamika rozvytku ahrar-

noho sektoru ekonomiky Ukrainy: aspekty roli pidpriemnytstva [Macroeconomic dynamics of development of the agrarian sector of the Ukrainian economy: aspects of the role of entrepreneurship]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital economy and economic security*, 8(08), 248–255 [in Ukrainian]

10. Klochkovska, V.O., Klochkovskyi, O.V., Trehubov, O.S. (2023). Makroekonomichni aspekty vidnovlennia funktsionuvannia maloho ta serednoho biznesu v konteksti povoienni vidbudovy natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Macroeconomic aspects of the restoration of the functioning of small and medium-sized businesses in the context of the post-war reconstruction of the national economy of Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and organization of management*, 1(49), 89–98 [in Ukrainian]